№ 2 (8) • 2009

GRÜÜNE
Eestimaa Roheliste häälekandja

WWW.GRYYNE.EE

LOE LÄBI JA ANNA SÕBRALE

UUS ENERGIA

Maasoojusenergia – kasutamata võimalus

Paul Tammert kirjutab, kuidas maasoojusenergia kasutuselevõtt tagaks meile stabiilse sooja- ja elektrihinna ning vabastaks energeetilisest sõltuvusest Venemaast.

Kes on kes Euroopa Parlamendis?

Peep Mardiste jätkab eelmises Grüünes alustatud Europarlamendi telgitaguste ja tööpõhimõtete tutvustamist.

Pestitsiidivaba toit ja tervem tulevik

Tihti arvatakse, et kõik kaupluses müügil olev toit on meile ohutu ja tervislik, sest seda on rangelt kontrollitud. Sirli Pehme teab, et alati see nii ei ole.

Suure Sula tulek

"On aeg mõelda, kas oskame ujuda," ütleb loodusemees Mart Jüssi, arutledes kliimamuutuste üle.

Roheline revolutsioon Euroopas

MAREK STRANDBERG

EER esimene eestkõneleja

Kuidas tekkis majanduskriis? Kas roheline revolutsioon on võimalik? Kas rohelised muutused majanduses viivad inimesed koopasse või hoopis uutesse kodudesse? Miks valida Rohelisi Euroopa Parlamenti? Neist põhjustest kirjutab Eestimaa Roheliste eestkõneleja ja Euroopa Parlamendi saadikukandidaat Marek Strandberg.

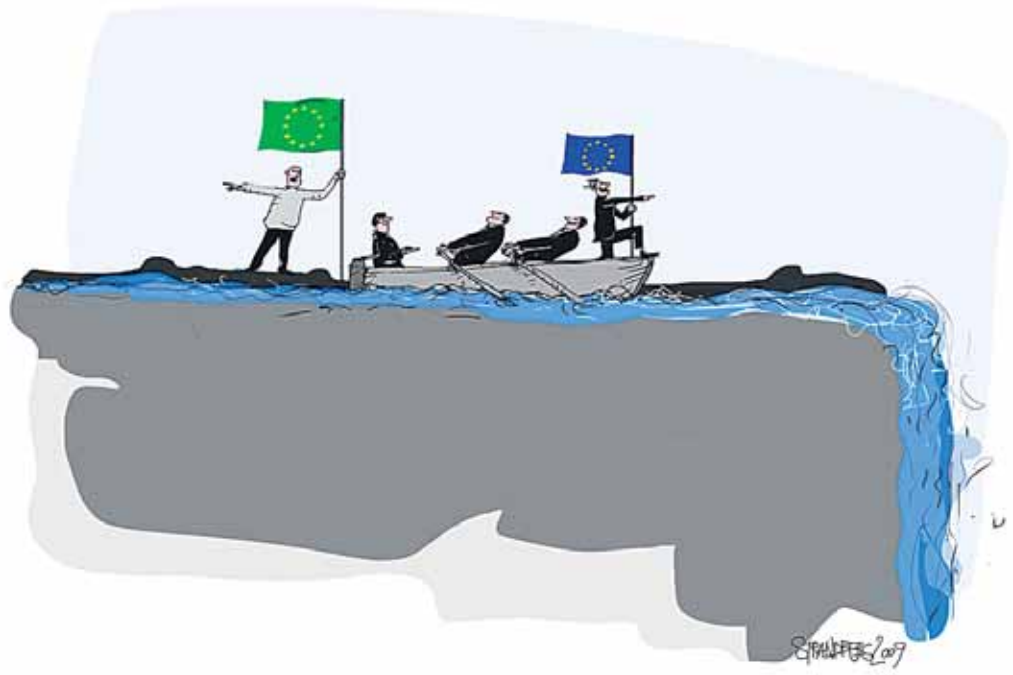

Maailma üheks suuremaks rahandus- ja majandushädade põhjuseks, nagu tänaseks selgeks saanud, on riikide vahel sõlmitud rahanduspõhimõtete ja kaubanduskokkulepete sant iseloom. Ja mitte ainult rahandushädade vaid ka keskkonnahädade põhjuseks...või vähemalt siis nende keskkonnahädade võimendajaks.

See seos vajab lahtirääkimist ja seda püüan ka teha. Piltlikult on rahandus- ja kaubandusreeglid - nagu näiteks reeglid, mida kasutatakse nii malet kui ümbermaailmareisi, tsirkust või pokkerit mängides, kogu mängu alus. Reeglid tekitavad raamistiku, milles mängukirg ning ahnus ja võim saavad toimida. Nii mängides kui majanduseski.

Võlga peetakse loomulikult võõra omaks igal majandusajastul ja eeldatakse, et võlad ka makstakse. Paigas on ka põhimõte, et kasu saamisel tuleb jälgida, et vahendid (kapital) otsa ei saaks.

Need reeglid, mis muudavad maailma käitumist, on aga oluliselt peenemad. Täna nähtavaid majandushädasid põhjustavad reeglid tekkisid 1970. aastate alguses, kui Ameerika Ühendriikide Föderaalreserv loobus kindlast rahakursist ja tagatistest. Sama, liberaalse rahakäsitluse peale läksid üle ka kõik teised lääneriigid ning sellest põhimõttest sai maailma rahanduse alus. Sellest hetkest sai rahast kui majanduse mõõtühikust muutuva väärtusega kauplema (ja ka bluffima) ahvatlev substants. See muutus rahandussüsteemis tekitas suure murrangu nii tööstuses kui inimkäitumises.

Pakkuma hakati soodsaid ja veelgi soodsamaid laene. Krediitkaardid pungitasid rahakotte enneolematul moel ning ostlemine sai tohutu hoo. Eestis arenes sama mehhanism välja mitte 1970date vaid 1990ndate algusest. Loomulikult üritasime sama rahanduse ja majanduse loogikat üle võttes tagasi teha kogu ülejäänud vaba maailma 20 aasta jooksul läbitud arenguteed.

See tarbimismehhanism tekitas nõudluse aina enamate kaupade ja teenuste järele.

Nõudlus raha järele lõi täiesti uued mehhanismid ka rahalise väärtuse juurdebluffimiseks... need said nimeks tuletisväärtpaberid. Väärtuste muutumise oletatav suund muutus omaette väärtuseks, sõltumata sellest, kas teda lisandub või siis koguni kahaneb. Eraldi väärtuseks muutus ka selliste väärtuse muutuste kindlustamine. Tulemuseks oli see, et börsidel kaubeldavate väärtpaberite rahaline väärtus hakkas märkimisväärselt ületama ühiskondade toodetud väärtusi.

Börsidel kaubeldavate väärtpaberite rahaline väärtus hakkas märkimisväärselt ületama ühiskondade toodetud väärtusi.

Lisaks suurendas õhku täis väärtuste kasutamine tarbimist, tootmist ning loomulikult ka ressursside arulagedat kasutamist. Selle kaudu põhjustati üha kasvav kliimaning keskkonnamõju. 1987. aastal ületas inimkonna kasutatava elusa Maa tinglik pind (ökoloogilise jalajälje pindala) Maa poolt pakutava. Tänaseks kasvab meie ökoloogiline võlg nii meie järglaste kui tänaste naabritegi ees ning me kasutame elusa Maa võimalusi kolmandiku võrra kiiremini kui neid tekib.

Tänaseni levinud majandamise mõte - toota piiramatult aina rohkem kasumit, ei lähe kokku loodusteadliku teadmisega selle kohta, mida inimene Maal teha saab, ilma et kahjustuks liigirikkus me ümber ning kliima.

Selle põhimõtte pikaajaline kasutamine majanduses on hävitanud keskkonda, süvendanud inimeste ja kultuuride vahelist ebavõrdsust, ahvatlenud arenevaid ühiskondi samale, keskkonda ja inimest hävitavale teele nagu Lääs seda ees teinud on.

Revolutsioonegi saab teha rahulikult. Valimiskastide juures. Seal saate algust teha ka Euroopa rohelise revolutsiooniga.

On selge, et me vajame uut majanduslepet ja Euroopa Rohelised on seda välja öelnud juba aasta tagasi. Nende ütluste järel on tulnud ka samalaadsed väljaütlemised uuelt Ameerika Ühendriikide presidendilt Barack Hussein Obamalt ja Briti peaministrilt Gordon Brownilt. See on möödapääsmatu vajadus ümber sõnastada maailmamajanduse mängureeglid. Seda tuleb teha selgelt ja arvestades tõsiasja, et oleme läinud Maa ressursside kasutamises üle piiri. Seda saab teha avalikult uue leppe põhimõtetest rääkides või varjatult ja vaid pühendatutele, nagu seda kiputakse tegema.

Milles meil on siis kokku leppida?

Eelkõige selles, et nii, nagu ei saa kestvalt kasumit teenida kapitali kahandades, ei saa seda teha ka looduse arvelt. Tegelikult on ju loodus ka kapital. Loodus toetab elu ja sealhulgas ka inimeste elu. Aeg on söe- ja põlevkivikaevandustest välja tulla... päikese kätte. Kasutusse võtta taastuvad ressursid, luues selleks uue tehnoloogiapõlvkonna, tagada taastumatute ressursside võimalikult hea taaskasutus ning vähendada ressursside piiramatut tarbimist.

See on peamine majandusmuutus, mis muu hulgas loob uusi töökohti ja paneb ka inimesi teisel moel mõtlema ning tegutsema. Ei, mitte koopainimestena ja primitiivselt, vaid ikka uuel mugavustasemel. Tasemel, kus toidu pärast ei tule tunda muret vaid rõõmu, sest see on tagatult ohutu. Tasemel, kus liigelda on võimalik taastuvallikaist elektri jõul ning sõidukitega, mis on loodud inimest ja loodust arvestades. Tasemel, kus kodud ei söö oma üüratu energiatarbega ära raha, mis võiks olla hoopis pensionilisa.

Uus roheline majandus ning ühiskond vajab sihikindlat ja sisulist innovatsiooni ja teadustegevust. Teadust, mis avaks looduse võimalusi loodust häirimata Maal toime tulla.

Tavalisel äril ja kasiinorahandusel pole kohta maailmas, kus inimesed on küllalt tihedalt üksteise kõrval ning ühe viga või liigne ahnus tähendab teistele häda või lootusetut vaesust. Kuidas kujutada ette Euroopa Liidus, ühisväärtustel põhinevas kogukonnas, olukorda, kus ühisest kassast toetatakse näiteks Saksa autotööstust. Ja seda oma esindajate toetusel Euroopa Komisjonis. Mis abi on sellest Saksamaa naabritel? Mis abi on sellest Euroopal tervikuna?

Selge, et mitte mingit. See pole kindlasti ka Euroopa ühishuvi.

Majanduse ülesputitamine vaid valitutele raha makstes on ajutine leevendus mitte lahendus. Meenutan siinkohal, et ka Euroopa Liit sündis terase ja söetootjate ühendusest. Vajadus sellise ühenduse järgi sündis kui veenduti, et raha matmine konkreetsesse tööstusharusse ei ole ühishuviline tegevus ega aita ka neid tööstusharusid hädast.

70-80% Eesti Riigikogu poolt vastu võetavast seadusloomest on moel-teisel seotud Euroopa Liidu õigusega. Enamus, mis Eestis on head (õigusloomelises mõttes) sündinud, on sündinud tänu Euroopa õiguslike väärtuste, ja selle kaudu ka põhiväärtuste, omaksvõtmisega. Toiduohutus ja tervisekaitse võrdne kohtlemine on vaid osa valdkondadest, mis EL kaasabil on kiiresti kujunenud kaasaegseiks. Ilma Euroopa Liiduta võinuks see võtta oluliselt kauem aega.

Euroopa Roheliste plaan „Uus Roheline Euroopa" on samm lähemale inimest ja loodust tervikuna nägevale ühiskonnale. See pole mitte mugavuste ja hüvede kadu (nagu kriitikud sageli ütlevad) vaid teistmoodi mugavus ja teistmoodi majandus, mille aluseks on läbimõeldumad tehnoloogiad, kohanenud väärtushinnangud ja arukamalt töötavad väärtussüsteemid (raha, börsid).

Õnneks tähendavad rahuaeg ja Euroopa Liidus olemine seda, et revolutsioonegi saab teha rahulikult. Valimiskastide juures. Seal saate algust teha ka Euroopa rohelise revolutsiooniga.

HõbeValgeRoheline.

TOOMAS NIIMANN,
EERi liige

Kui Lennart Meri ilmutas oma erakordse raamatu "Hõbevalge", oli silmapiir meie kodumaal väga ahas. Lennartil oli harvaesinev võime vaadata kõrgelt. Ja näha.

Oma raamatus andis ta paljudele tagasi elu mõtte ja usu, identiteedi, lootuse ja kodumaa. See oli kui valguskiir keldris.

Täna oleme võrreldavas seisus - igast infokanalist õhkub lootusetust ja kibedust. Osa ühiskonnast on paanikas, sõna saavad igat liiki prohvetid. Kuid alati on sellistel konvulsiivsetel seisunditel ka puhastav ja hariv toime.

Inimene hakkab hindama seda, mis tal juba on, säästma, aru saama, et ei ressursid, elu ega heaolu pole iseenesestmõistetavad, lõpmatud. Lokaalse heaolu tekitamine on petlik, sest maailm on globaliseerunud, "liblika tiivalöögi" efekt on aina tuntavam.

Mulle tundub, et väikese ühiskonnana on Eestil võimalus pöörduda radikaalselt rohelisse ühiskonda. Ühiskonda, mis olekski selleks maailma muutvaks liblikaks.

Tänaseks on inimese prioriteedid võtnud lausa koomilised mõõtmed. Meid on 6,5 miljardit. Sealjuures miljard raiskab maa ressursse samapalju kui ülejäänud 5,5 miljardit. Kuivõrd infoväli on globaalne, siis viimasesse gruppi on programmeeritud tung samastuda selle 1 miljardiga. Kui see toimub, siis on mõistuslikul elul lõpp või kolib see teise formatsiooni. Juba täna raiskab inimkond ajaühikus 40% rohkem, kui meie ainus mootor - päike, suudab juurde toota.

Püüan teha mõistetavaks oma mõtte riiklikul tasemel rohelisse ühiskonda pöördumisest. Selleks peaks meie väike riik allutama muutmisele järkjärgult kõik eelmiste ühiskonnamudelite rudimendid. Parlamendil peaks olema absoluutne seadusloome initsiatiiv, mitte kummitempli kohustus. Selleks peaksid olema otsevalimised, kusjuures valitavalt peaks eeldama teatud kvalitatiivseid omadusi.

Roheline riik peaks avama energia ja raha tõelise suhte, sest juba täna on nad vastastikku teineteise mõõde, miks siis neid mitte jäigalt siduda 1kWt=1EEK. Kui me oleme oma valuutakomiteega suutnud jäigastada EUR-i ja krooni suhte, siis energiaga peaks see samuti olema võimalik. Sellel on veel üks lisaväärtus, see peaks teoreetiliselt välistama finantskuritegevuse ja raha saavutaks absoluutse stabiilsuse kõikide teiste tegurite suhtes.

Toit ja vesi suhtes kemikaalidega on asjad, mis peaks seadusandlikult olema teineteisega kokkupuutest välistatud, nii kasvu kui säilitamise ja töötlemise käigus. Nii saaksime rohelisele riigile väärilise produkti - riiklikult garanteeritud mahetoote. Ja loomulikult peaks olema välistatud geenmanipulatsioonid.

Roheline riik ei luba vee puhastamist kemikaalidega, vaid loob süsteemi, kus joogi-söögiveeks kasutatakse eranditult põhjavett 1000 ja enam korda kasutatavates klaaspudelites. Tarbeveeringlus võiks esimeses faasis kasutada olemasolevat süsteemi ja tulla pinna- ning sadeveest.

Individuaalsete liiklusvahendite mootori kubatuur ei ületa 1200cm³ ning nende esimeses arengufaasis kasutatakse sisepõlemismootorit fossiilsel kütusel, edaspidi taastuvenergeetikal põhinevaid tehnoloogiaid.

Rohelises riigis ei avata "pandora laegast", kus on raskemetallide ja lõhustuvate materjalidega tehnoloogiad. Energeetikas kasutatakse eranditult taastuvenergeetikat.

Roheline Eesti seab oma prioriteetideks kõikide riiklike, ametkondlike, olmet ja igapäevaeksistentsi juhtivate ja kindlustavate funktsioonide viimist virtuaalruumi, rasvade ja rämpstoidu, asendajate jms. kasutamisega seotud probleemide uurimise ja seadustamise küsimused, inimtegevuse jäätmeprobleemidega teaduslik, tegelemise ja riikliku toetuse sellele.

Kui see jutt tundub olevat ulme piirimail, siis mõelge uuesti! See ongi meie ainus võimalus! Siia oleks lisada veel tuhat prioriteeti, kuid kusagilt peab alustama.

TOIMETUS

KATRIN MESILANE, PEATOIMETAJA

ERAKOND EESTIMAA ROHELISED
TOOM-RÜÜTLI 10-3
KATRIN.MESILANE@RIIGIKOGU.EE

Lahkunud nõukogude armeest jäänud kunstipärand. Rahva arvamuse järjepidev eiramine viib tasapisi võimu kuritarvitamisele. Kui see kestab kaua, tulevad sellise võimu valvekoerteks inimesed, kelle fresko on ka juuresoleval pildil.

Herkki Merila

Opositsioon, koalitsioon ja depositsioon volikogus

JÜRI GINTER
EERi liige

Erakond Eestimaa Rohelised pooldab erakondade rolli vähendamist kohalikul tasandil ning on seadnud eesmärgiks kaasata poliitikasse kodanikke, kes tahavad ise oma elu valitseda ja on kogukonna sees suutelised koostööks kaaskondsetega. Nii toetavad Eestimaa Rohelised nõu ja jõuga rohelist maailmavaadet jagavaid kodanikuühendusi ja valimisliite, mis on kohaliku elu arendamiseks sobivamad kui erakonnad. Sellest ajendatuna kirjutab Jüri Ginter.

Enne valimisi räägivad erakonnad ja valimisliidud sellest, mida nad teevad, kui võimule saavad. Selleks peavad nad saavutama volikogus enamuse. Üldjuhul see ei õnnestu. Veelgi enam, ühe erakonna või valimisliidu jagamatut valitsemist ei peeta soovitavaks kuna „võim lööb pähe". Mul on pidevalt meeles ühe Taani veteranpoliitiku selgitus, et enamuses olles tuleb vähemusse jäänud poliitikutesse suhtuda nii, nagu soovite, kuidas teisse vähemusena suhtutakse. Olen seda põhimõtet selgitanud ka ülikoolis oma üliõpilastele.

Eestis on aga kujunenud praktika, et erakonnad on saanud kohe võimule ja neil pole eelnevat vähemuses olemise kogemust.

Eestis on aga kujunenud praktika, et erakonnad on saanud kohe võimule ja neil pole eelnevat vähemuses olemise kogemust. Kuna meil kehtib „enamlik" (vene keelde tõlgitult „bolševistlik") arusaam, et vähemus peab enamusele alluma, siis on enamuses olnud erakonnad ja valmisliidud suhtunud vähemusse väga hoolimatult. Nii on vähemus pidanud oma õiguste kaitsmiseks kasutama drastilisi abinõusid. Näiteks öö läbi kestev muudatusettepanekute-eelne vaheaegade võtmine Riigikogus jms. Neid abinõusid on kasutanud erinevad erakonnad sõltuvalt sellest, kes on koalitsioonis ja kes opositsioonis. Mälu on selles osas lühike ning nüüdne koalitsioon süüdistab opositsiooni arutelu venitamises, kuigi ta on ise varem samu meetodeid kasutanud. Opositsioon süüdistab omakorda koalitsiooni teerulli-poliitikas, st opositsiooni ettepanekute mittearvestamises.

Erakond Eestimaa Rohelised on lubanud seda praktikat muuta ja lähtuda valijate enamuse arvamusest, mille üheks avaldusvormiks on rahvahääletuste korraldamise võimalus. Valijate enamuse huvidest saab lähtuda nii koalitsioonis olles kui ka vähemusse jäädes. Arutelu teemaks on aga see, kuidas arvestada ka vähemuste huvidega, et enamus neist „teerulliga" üle ei sõidaks. Ka siin on vaja välja mõelda ja kehtestada mingid tagatised. Pealegi võib enamuse ja vähemuse suhe olla 51:49. Üheks võimaluseks on kvalifitseeritud häälteenamuse nõue (poolt peab olema 2/3) vähemusele elulistes küsimustes. Teiseks võimaluseks on teatud grupile vetoõiguse andmine - näiteks kui volikogu soovib kinni panna küla algkooli, mis teenindab ainult antud küla. Kindlasti peaks otsusele eelnema põhjalik arutelu, kus kaalutakse mitut erinevat varianti lahenduse leidmiseks, mis võrreldes saavutatud kasuga tekitaks kõige vähem kahju. Samuti tuleb hääletajatele selgitada selle lahenduse plusse ja imiseid. Eesti senises praktikas seda tehtud ei ole, vähemalt avalikkusele ei ole kaalutud variante ning poolt ja vastuargumente tutvustatud. Riigikogu ja volikogude eelnõude seletuskirjades üksnes põhjendatakse, kui hea ikka antud eelnõu on.

Peaksime taotlema erinevate plusside jamiinuste kaalumist selmet piirduda koalitsiooni ja opositsiooni vastandumisega.

Nõukogude ajast on pärit mõtteviis, et opositsioon on lubamatu. See väljendus ka selles, et repressioonide alla sattusid eelkõige opositsiooni kahtlusega inimesed ning kõige rohkem tapetuid oli kommunistide seas. Tegelikult on „teisitimõtlemine" loomulik ja isegi vajalik. Kui me oleksime täpselt ühesugused, siis oleksime juba ammu välja surnud. Meie erinevused võimaldavad meil üksteist täiendada. Õppejõuna selgitan ma üliõpilastele, et mul on igav kuulata nendelt seda juttu, mida mina olen kirjutanud või rääkinud. Palju kõrgemalt hindan ma seda, kui üliõpilased suudavad lisada midagi uut, vaadata nähtusele teise vaatenurga alt vms. Juri Lotman on avaldanud seisukoha, et inimestel peab olema teatud ühisosa, mis võimaldab neil omavahel suhelda ning erinosa, et oleks millest rääkida.

Riigikogus on EER fraktsioon mitte koalitsioonis ega opositsioonis, vaid depositsioonis, st toetab kõiki asjalikke ettepanekuid ja hääletab vastu sobimatutele ettepanekutele sõltumata sellest, kes on ettepaneku esitaja. „Poliitilise karastuse" saanud erakondadele on see arusaamatu ja nad ootavad, et hääletamine lähtuks üksnes sellest, kes on ettepaneku esitanud. Erakonna sisehääletusel on aga esitatud nii poolt- kui vastuargumendid.

Enamuses linnades ja valdades peaksime samuti olema valmis minema depositsiooni, st toetama neid ettepanekuid, mis on kooskõlas meie valijate huvidega st meie programmiga. Samuti peaksime taotlema erinevate variantide plusside ja miinuste kaalumist selmet piirduda koalitsiooni ja opositsiooni vastandumisega.

Maasoojusenergia – kasutamata võimalus

PAUL TAMMERT
konverentsi initsiaator

Eesti energiavarustuse tulevik on tume. Põlevkivi kaevandamine tekitab suuri keskkonnaprobleeme ja selle põletamine reostab keskkonda väävli ja CO_2-ga. Viimane tähendab aga karistavaid emissioonimakse. Vabariigi Valitsus on teinud panuse aatomienergiale, kuid ka see tähendab kasvavaid saasteprobleeme, lisaks veel julgeolekuprobleemid. Vähe sellest, nafta, gaas ja uraan tulevad Venemaalt, mis tähendab meie sõltuvust sellest tarnijast. Mida siis teha?

Maapõues leidub muudki peale ahvatleva nafta ja gaasi. Viimase kümnendi uuringud annavad lootust, et Eesti aladeltki võiks kilomeetrite sügavuselt saada keskkonnasõbralikku maasoojust, millest piisaks ka elektri tootmiseks.

Reuters/SCANPIX

Reaalsus on see, et „aatomielektrijaamad" töötavad meil juba täie hooga ja pikka aega. Üks üleval ja teine allpool! Ülemise kasutamisega kipub raskusi olema, sest pilved eristavad meid järjekindla jonnakusega sellest energiaallikast – eriti siis, kui energiat kõige rohkem vaja oleks. Alumine on aga olemas ja töötab juba mitmeid miljardeid aastaid ilma igasuguste tõrgeteta. Miks me siis seda ei kasuta?

Erakond Eestimaa Rohelised initsiatiivil toimub 17. aprillil Tallinnas, TTÜ peahoone auditooriumis I-202 konverents, kus Euroopa ja Ameerika praktikud tutvustavad meile oma saavutusi maasoojusenergia kasutuselevõtul. Lisaks saame ülevaate maa sügavamatest kihtidest ja selles peituvatest võimalustest. Keda teema vähegi huvitab, tasub kohale tulla, sest sellist üritust pole Eestis ega lähiriikides veel toimunud.

Võib muidugi küsida, et miks on maasoojus parem energiaallikas, kui aatomite lõhustamine ja miks seda juba kasutusele pole võetud? Sellele tuleb vastust otsida meie ajaloost – fosforiidisõjast ja sealt pärinevast arusaamast, et maapõu on püha ja puutumatu. Tegelikult oli tookord küsimus joogivees ning uuema aja puurimistehnoloogiad joogivett enam ei ohusta.

Maasoojusenergia kasutamist on takistanud puurimise kallidus – Eesti oludes tuleks elektrienergia tootmiseks vajaliku soojustaseme saavutamiseks minna 5 kilomeetri sügavusele ja sellise augu hind võib ulatuda 100 miljoni kroonini. Kallis?! Aatomielektrijaama hinna kõrval tühine summa.

Maasoojusenergia kasutuselevõtt tagaks meile stabiilse sooja ja elektri hinna, riigi kaubandusbilanss paraneks järsult. Veel enam, meie kriisikindlus ja jätkusuutlikkus pareneks uskumatult palju. Kõige toredam oleks see, et me vabaneksime energeetilisest sõltuvusest Venemaast ning selle energiaallika laialdasem kasutamine muudaks Läänemerre rajatava gaasijuhtme mõttetuks. Seda muidugi siis, kui Euroopa riigid panustaksid ühiselt selle energiaallika arendamisse. Igatahes tasuks heal lugejal juurelda selle üle, et 70-75% Soome uutest suurtest büroo- ja elumajadest katab oma soojusvajaduse maasoojust kasutades juba nüüd.

Innovatiivsed lahendused energeetikas: geotermaalenergia

Erakond Eestimaa Rohelised kutsub kõiki vastutustundlikke ja säästlikult mõtlevaid inimesi kuulama ja arutlema geotermaalenergia, kui ühe võimaliku tuumaalternatiivi, üle.
Tule ja kuula ettekandeid maasoojuse võimaluste kasutamise ning energiasäästu ja julgeoleku teemadel.

Neljapäeval, 17.aprill 2009 kell 12:00-16:30
TTÜ peahoone auditooriumis I-202.

Peaesinejad:
Satu Hassi (Soome Rohelised),
Europarlamendi Roheliste fraktsiooni liige;
Marek Strandberg, EER eestkõneleja;
Alvar Soesoo, TTÜ Geoloogia Instituudi direktor;
Sterling D. Allan (USA),
Pure Energy Systems Network tegevdirektor jt

Multikultuursus ja üleilmastumine

AARNE RUGA
EERi liige

Aastal 2005 alustati Norra firma omanike poolt juurutama Tallinnasse roostevaba terase keemilise passiveerimise tehast. Passiveerimist kasutatakse korrosioonikindluse tõstmiseks töötamisel korrodeerivas keskkonnas.

Tootmine toimub terase töötlemisel kangete hapete seguga, mille käigus eraldub aga keemilise reaktsiooni tulemusel tootmisruumi märgatavas koguses lämmastikoksiide, mis on silmaga nähtav, kuna NO2 on punakaspruun ja survepesul erinevate vannide vahelistes operatsioonides paiskub õhku vesinikfluoriidhape, mille surmav kogus inimesele on 0,05 grammi. Hape tungib ka läbi naha.

Sisse jäeti ostmata happeliste lahuste utiliseerimise tehnoloogia, mis oleks pidanud muutma ohutuks vee juhtimise kanalisatsiooni.

Valede andmete esitamine õhusaasteloa taotluse rahuldamiseks võimaldas tootmist ajutiselt korraldada, kuid ei arvestanud tootmise pikaajalist mõju töötajate tervisele ega keskkonnale. Et tootmist käigus hoida, varjati ohu kategooriat (suurõnnetuse ohuga ettevõtete A-kategooria) ning ei taotletud keskkonnakompleksluba, mis näeb ette kõige rangema arvestuse kõikide kontrollorganite poolt.

Nõukogude Liidu lagunemise lõppfaasis algasid suurte tootmisettevõtete erastamised nende direktoritele põhiliselt enamaktsiate abil, kus A-aktsiaid sai osta ainult valitud seltskond. Raha ostmiseks saadi ettevõtte enda vahenditest.

Peale NL lagunemist ja uue Eesti Vabariigi moodustamist lõpetasid mitmete suurettevõtete juhid tootmistegevuse, rentisid ruumid välja ja müüsid tootmisseadmed maha. Lihtaktsionäridelt osteti ära nende aktsiad ning uueks omanikuks said endised ettevõtte funktsionärid ning neist said nüüd suuraktsionärid.

Tootmistegevuse mahuka vähenemise tulemusel hakati Eestisse looma väikeettevõtteid, et uuesti täita kaupade turunišši. Kuid need ettevõtted pidid andma importtoodetest odavamat toodangut. See sai võimalikuks kohaliku odava tööjõu, sissetoodava odava tööjõu või tööohutuse- ja töötervishoiu- või keskkonnakaitseliste küsimuste lahendamata jätmises. Odava tööjõu kasutamine tasus ära siis, kui töötajaid oli palju, keskkonnaaleaseid kokkuhoide sai teha ohtliku tootmise (mürgine, tule- või plahvatusoht, kiirgusoht) kulutuste eiramisel.

Uued tootmisrajoonid on tekkinud Tallinnas Suur-Sõjamäele, Vana-Narva maanteele ja neid tekib juurde tööstusparkidena Jürisse (Rae vald), Tänassilma (Saku), Dvigateli (Suur-Sõjamäe) ja Tondirabasse (Lasnamäe).

Odava tööjõu kasutamine tasus ära siis, kui töötajaid oli palju, keskkonnaalaseid kokkuhoide sai teha ohtliku tootmise kulutuste eiramisel.

Ettevõtete erastamine riigi rahadega sai toimuda, kuna sotsialistlikus riigis loodi eraomand, mida seal enne ei olnud ning sellist ajutist moodustist nimetati sotsialistlikuks turumajanduseks. Keskkonnakaitse küsimustega hakati tegelema põhjalikult ENSV lõpuaastatel. EV ajal tuli vastu võtta ka uued seadused, kuna NSVL-aegsed olid juba oma aja ära elanud ning see võttis aega. Töötervishoiu ja tööohutuse seadus hakkas kehtima 1999. aastal ning seda on pidevalt täiendatud määruste ja muudatuste näol. Kuna aga üksnes keskkonnakaitsealaseid seadusakte antakse igal aastal välja ca 100, siis ei jõua kontrollorganid kõigil ettevõtetel silma peal hoida. Inspektoreid nendes valdkondades ei jätku ning nende kvalifikatsioon on mõnes valdkonnas ebapiisav.

Siit on tekkinud ka mitmetel välisfirmadel mulje, et Eesti puhul on tegemist arengumaaga, kus tööjõud on odav, töötervishoid ja töökaitse ning keskkonnakaitse olematud. Kui lagunesid suurettevõtted, lõpetati ka uute tootmiste loomiseks oluliste spetsialistide koolitamine. Selle tulemusel lasti ebakompetentsuse tõttu läbirääkimistel ennast välisfirmadel petta, jättes näiteks sisse ostmata veepuhastustehnoloogia galvaanikatööstusesse.

Astumisel Euroopa Liidu liikmeks, muutus olukord jällegi. Paljud nõudmised karmistusid seoses EL seaduste ja määrustega. Tuli hakata neid kohandama Eesti Vabariigi seadustega, mis on aga pikaajaline protsess, kuna kõik seadusandlikud aktid tulevad vandetõlkide poolt tõlkida. Euroopa Liidu uue kemikaalipoliitika rakendamiseks töötati välja uus määrus, mida tuntakse nime all REACH-määrus - Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1907/2006, 18. detsember 2006, mis käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist. Seda loetakse kõige keerukamaks siiani vastuvõetud seadusandlikuks aktiks EL ajaloos. REACH rakendamine toimub 11 aasta jooksul etapiviisiliselt, suur osa kasutuses olevatest keemilistest ainetest keelustatakse ning paljud ettevõtted peavad tegevuse lõpetama või lahkuma EL majandustsoonist. See suurendab omakorda tööpuudust ning kohalike inimeste väljarännet ning asendustöötajate sisserännet riikidest, kus vaesus on suurem.

Suureneb vaesus, mis on võimaluste ja valikuvabaduse puudumine. Näeme, milliste protsesside tulemusel oleme jõudnud teatud tasemele, et end toita, saada arstiabi ning elus hoida. Enam kannatavad vähese haridusega ja keelteoskuseta ning vanemad inimesed.

Maailma kõige vaesematest inimestest elavad umbes pooled Indias ja Hiinas. Seetõttu on seal toimuv väga oluline.

1970. aastate lõpus saadi kommunistlikus Hiinas lõpuks aru, et kollektiviseerimine on riigi majanduse arengu takistaja. Kaks aastat peale suure juhi Mao surma algatas Deng Xiaoping 1978. aasta detsembris liberaliseerimisprogrammi, kus lõpuks läks kogu maa erakätesse. Riik, mis kahekümne aasta eest oli kannatanud ajaloo suurima näljahäda käes, tootis nüüd rohkem kui suutis tarbida.

Väga rangelt reguleeritud majandussuhted Indias osutusid ülikalliks läbikukkumiseks, riik investeeris ainult suuremahulisse tööstusse. Eesmärgiks oli isemajandamine ning seetõttu olid kehtestatud tugevad impordi- ja eksporditõkked. 1991. aastal said vabakaubandus ja välisinvesteeringud riigipoolse jah-sõna, ergutati vaba konkurentsi ja ettevõtlust, tänu millele on välisinvesteeringute juurdekasv igal aastal 5-7 %.

Nende riikide probleem oli suurim rahvaarv maailmas. Sellised arengukavad aga on meil juba läbikäidud etapp. Kollektiviseerimisega loodi sotsialism ja sotsialistlikus turumajanduses toimus samasugune rikkuse ebaühtlane jagunemine nagu oli enne sotsialismi. Kuid nüüd voolas kapital Eestist välja, mis põhjustas vaesuse suurenemist.

Oluline on Eestis iseseisva energiasüsteemi loomine, et vähendada välismaiste energiatootjate survet meie majandusele. Ei tohi kaotada ära riigipiiriega põhiseadust, mida praegu püütakse kangekaelselt teha EL seaduste kaudu. Piirideta maailma koloniseerimise ajastul võib nii alata uus etapp, kuna äärealad on ära kasutatud ning püütakse luua uusi piirideta alasid.

Elukvaliteedi parandamiseks tuleb luua uusi töökohti, leida võimalused kapitali väljavoolu vähendamiseks ja sissevoolu suurendamiseks. Üks variant on arendada kõrgtehnoloogilist tootmist (nano- ja biotehnoloogia) ning kiirendada alternatiivenergiaallikate kasutuselevõtmist.

Maailma kõige vaesematest inimestest elavad umbes pooled Indias ja Hiinas. Seetõttu on seal toimuv väga oluline. Reuters/SCANPIX

Loodusega tõbede vastu II

VELDA PURIN-LAANE-SAAR
EERi liige

Inimese elukeskkond on tema enda süü läbi reostunud, mistõttu läheb ka tema tervis järjest halvemaks. See johtub eelkõige sellest, et napib hapnikurikast õhku, täisväärtuslikku toitu, puhast vett ning puudub õige füüsiline koormus, higistamine ja karastumine. Tagajärjeks on inimese kaasasündinud kaitsemehhanismi – immuunsüsteemi, nõrgenemine ning kõik viirused, bakterid, pisikud, spiroheedid, riketsiad, kokid, kepid, eosed, seened jne saavad vaba tee inimorganismi. Saastunud organismis on nüüd aeroobse koe asemele tulnud anaeroobne (hapnikuta) kude, mis ongi soodne pind väljast ja seestpoolt tulevatele pisikutele, viirustele jt. patoloogiatele.

Suur oht varitseb meid sellepärast, et meie elukeskkonda on tulnud palju uusi tugevatüevelisi viiruseid Seda eriti just gripi näol, millele ei ole jõutud korralikke vaktsiine välja töötada. Kui on palavik, siis haarame kohe antibiootikumide järele, muutes sellega viiruse tugevamaks ja organismi nõrgemaks, kuna antibiootikum ei tapa viirust ega nõrgenda tema kasvu. Erinevalt bakteritest on viirus väga vilgas ja väike. Tal on võimalik läbida rakumembraan ning tekitada seal tõeline kaos, hävitades raku toitained ja eritades rakku palju laguprodukte - toksiine, mis kutsuvad esile kõrge palaviku (ja väga paha enesetunde). See on organismi enda kaitse viiruste vastu, sest viirus hakkab hävima juba 37,8 kraadi juures. Seda palavikku, nö organismi enesekaitset peame taluma vähemalt paar päeva, siis on viirused (38-39kraadi)juures hävinud. Kui aga palavik püsib rohkem kui 3 päeva, siis tuleb arst kutsuda. Gripi puhul on kõige parem pöörduda loodusravi poole. Viirust saab hävitada sibula, küüslaugu, ingveri ja/või mädarõikaga - need sisaldavad fütontsüüte. Lastele on soovitatav asetada sibulat-küüslauku voodi kohale või padjale.

Viirust saab hävitada sibula, küüslaugu, ingveri ja/või mädarõikaga - need sisaldavad fütontsüüte. Lastele on soovitatav asetada sibulat-küüslauku voodi kohale või padjale.

Viirushaige peab tihti kurku loputama, sest siis eritub lima suust, kõrist ja hingetorust kiiremini. Selleks sobib vesi, parem kui see on keedetud. Viirushaige tuba peab tihti tuulutama, sest viirused ei salli hapnikku. Värske õhk rikastab hapnikuga ka aju ja kõiki teisi organeid.

Küsime tihti, miks meie mehed varakult surevad? Varem, kui keskkond oli puhas, oli mees terve, tema organism oli juba sündimisel tugevam kui naisel, samuti immuunsüsteem. Mehe organism oli võimeline hävitama kõik viirused ja pisikud või siis pidurdama nende kasvu. Praegu on mees ohus, sest tema organismi rakke ohustavad vabad radikaalid, mis hakkavad lammutama rakke. Kuna saastunud organismis tekib antioksüdantide C ja E, karoteenide, flavonoidide, ubikinoonide ja mikroelement seleeni puudus, siis peab organism antioksüdante juurde saama, kuid kahjuks on meie maapinna reostus nii suur, et teraviljades ja juurikates enam peaaegu seleeni ei leidugi. Samuti on meri saastunud ja seleeni pole enam ka kalades. Kuna seleen on tähtis spermatosoidide, rakumembraani ja DNA ülesehitamiseks, siis tuleb seda tarvitada sünteetilise preparaadina - toidulisandina.

Mehi ja naisi ründab lisaks ka papilloomviirus. Naised vanuses 9–55 saavad selle viiruse vastu vaktsiini (sellel haigusel veel ravi ei ole), kuid millegipärast on mehed ja noormehed jäetud kõrvale.

Edaspidi, kas tahame või ei, tuleb rohkem mõtlema hakata jalgsi käimise peale. Seda soovitavalt värskes õhus, niikaua kui seda veel jätkub. Süüa tuleb aga korralikku vitamiinirikast mahetoitu, eriti eestimaist kohalikku puu-ja juurvilja.

Kes on kes Euroopa Parlamendis?

PEEP MARDISTE
EERi Tartu piirkonna juht

Käesoleva aasta 7. juunil valitakse taas üle viie aasta Euroopa Parlamendi saadikuid. Järgmises koosseisus saab neid olema kokku 751. Eestist saadetakse Brüsselisse tööle 6 saadikut. Saadikud ei esinda mitte oma liikmesriike, vaid üle-euroopalisi erakondi ja maailmavaateid. Millised fraktsioonid Europarlamendis tegutsevad ja millised on Eestist valitavate saadikute ansid „pildile" pääseda?

Euroopa Roheline Partei võttis 28. märtsil toimunud kongressil Brüsselis vastu ühise platvormi 7. juunil toimuvateks Euroopa Parlamendi valimisteks. Mahukas ühisplatvorm "Uus roheline algatus Euroopale" keskendub Euroopa uue majandusmudeli loomisele, mis toimiks planeedi piiratud loodusressursside taluvusvõimet arvestades.

Mitmed Eestistki valitud saadikud on tunnustavalt märkinud, et erinevalt rahvusparlamentidest valitseb Euroopa Parlamendis eluterve õhkkond ja sisuline poliitiliste maailmavaadete konkurents. Kuna Europarlamendis puudub traditsioonilises mõttes koalitsioon ja opositsioon, siis igapäevase töö olemus on argumentidel põhinev arutelu ja soov jõuda kõiki rahuldava kompromissini. Teerullipoliitikat ei kasutata – kaks suurimat fraktsiooni omavad küll kokku üle poole häältest, kuid suudavad ja soovivad seljad kokku panna ehk vaid siis, kui parlamendi juhtivaid ametikohti valitakse.

Erakond Eestimaa Rohelised kandidaadid hakkavad valituks osutudes kuuluma Euroopa Roheliste fraktsiooni. Roheliste ja Euroopa Vabaliidu ühises fraktsioonis Euroopa Parlamendis on kokku 43 liiget, neist 37 Rohelist. See ühendab rohelist maailmavaadet kandvaid parteisid kogu Euroopast ning on oma olemuselt üks Euroopa Parlamendi ühtsemaid. See on fraktsioon, kus üksteist tuntakse ja kuulatakse ning kus ka Eestist loodetavasti valitav saadik saab oma teemasid maksma panna. Olles Europarlamendis fraktsiooni suuruselt "keskmike" seas, osutuvad Roheliste hääled sageli otsustel kaalukeeleks. Euroopa Roheliste tegemistest oli pikemalt juttu Grüüne eelmises numbris. Ent kes parlamendis veel on?

Suurimate fraktsioonide mured

Europarlamendi suurima, Euroopa Rahvapartei fraktsiooni moodustavad konservatiivid ja kristlikud demokraadid. Eestist kuulub sellesse poliitilisse perekonda IRL. Hetkel kuulub konservatiivide fraktsiooni 286 saadikut. Eestist on seal täna üks saadik. Suuruselt teise – sotsialistide fraktsiooni kuulub täna 217 saadikut. Eestist kuulub sinna hetkel 3 saadikut, eelolevate valimiste järel ilmselgelt oluliselt vähem. Veel kümnekonna aasta eest oldi Europarlamendi suurim fraktsioon, hiljem on valimistel konservatiividele alla jäädud.

Euroopa Parlamendi kahel suurimal poliitilisel perel – konservatiividel ja sotsialistidel – on vaatamata suurtele maailmavaatelistele erinevustele siiski mitmeid väga sarnaseid jooni. Esimene neist on loomulikult enam kui 200-liikmeline esindatus. Mis omakorda tähendab, et viie aasta jooksul ei suudeta oma fraktsioonis kõigi mõttekaaslaste nimesid ja nägusid meelde jätta.

Tõsisem probleem on suurtel fraktsioonidel nende sisevastuolud. Need fraktsioonid moodustuvad liikmesriikide mitmekümnest erinevast parteist tulnud saadikuist ja ei konservatiivid ega sotsialistid hiilga üle-euroopalise ühtsusega. Sisemiste erimeelsuste tõttu ollakse raskustes fraktsiooni ühiste seisukohtade kujundamisel, palju aega ja energiat läheb omavaheliste maailmavaateliste erimeelsuste silumiseks. Selliste vastuolude suuruse ilmekaks näiteks on Briti konservatiivide otsus pärast eelolevaid valimisi fraktsioonist lahkuda ja liituda euroskeptikute fraktsiooniga. Täna on Briti konservatiive Euroopa Parlamendis 51. Kui 51 saadikut ei suuda 286-liikmelises fraktsioonis oma seisukohti soovitud määral kaitsta, siis mida suudab üks?

Reform ja Kesk liidus

Suuruselt kolmas fraktsioon – liberaalid – on eelmistega võrreldes mõnevõrra ühtsemad. Et aga Euroopa Parlamendi liberaalide fraktsiooni kuuluvad sõbralikult näiteks nii Reformierakonna kui Keskerakonna saadikud, on selge, et fraktsiooni ühtsusesse tuleb suhtuda teatud reservatsioonidega. Reformierakonna kui Keskerakonna saadikud on piltlikult öeldes pinginaabrid, jagavad seega sama maailmavaadet ja hääletavad ühtemoodi? Kuna ka 2009 valimiste järel soovitakse koos samasse fraktsiooni jääda, siis oleks neil erakondadel strateegiliselt mõistlik kogu valimiskampaania Eestis ühiselt planeerida, rahastada ja läbi viia.

Suurtes fraktsioonides suudab väikeriigist valitud üksik saadik oma ideed kuuldavaks teha, kui ollakse "sina peal" fraktsiooni juhtidega või kui omatakse oma fraktsioonis mõjukaid protežeesid. Hiigelsuure parlamendi kiires elus on sellise fraktsiooni üksik saadik õnnelik, kui saab parlamendi liftis fraktsiooni juhiga paar lauset vahetada. Nii ei jää teinekord muud üle, kui suunata oma aktiivsus kodumaa sisepoliitikasse, kus suudetakse rohkem saavutada.

Permakultuur

ALLAN KOKKOTA
BRITTA GRIIN

Sõna permakultuur nimetus tuleneb 70. aastatest, kahe austraallase (David Holgrem'i ja Bill Mollison'i) poolt, et kirjeldada loodusmustritel põhinevaid disainisüsteeme ning leida lahendust globaalsetele keskkonnaprobleemidele.

Algselt tähendas permakultuur jätkusuutlikku või püsivat põllumajandust, kuid tänapäeval on sellel sõnal sama palju definitsioone kui on permakultuuri harrastajaid. Põhimõte on siiski üheselt mõistetav - harmoonia Maa piiratud ressursside, teiste elusolendite ja inimeste vahel, luues inimestele vajadustele vastava elupaiga.

Olemuselt on permakultuur laiahaardeline kavandamise süsteem, et inimese elukeskkond oleks terviklik ja inimese vajadusi rahuldav.

Permakultuur on radikaalne lähenemine toidu tootmisele, energiamajandusele, vee kasutamisele, saastamisele, hõlmates metsa- ja põlluökosüsteemide kujundamist, maastikuarhitektuuri, öko-aiandust ja ehitusarhitektuuri. Kasutatakse tehnoloogiaid, mis annavad kõrget tulu madala sisendenergiaga, saavutades mitmekesise ja püsiva ressursi. Permakultuuri kujundamise põhimõtted on rakendatavad nii linna- kui ka maa elanikele.

Permakultuur on kunst ja teadus ühes, mis rakendab loodusseadusi kujunduses ja konstruktsioonides. Kasutades neid seadusi, saavutatakse jätkusuutlik elamissüsteem. Permakultuuri disainiprintsiipe saavad ära kasutada nii arhitektid, planeerijad, farmerid, majandusteadlased, sotsiaalteadlased, aga ka õpilased, majaomanikud ja aednikud.

Permakultuuri põhimõtted soosivad inimese vaimset arengut ja võib välja tuua mõned hinnatud permakodaniku tunnused: sotsiaalne aktiivus, vasutututsundlikkus, innovaatilisus ja teadmishimulisus. Permakultuuris saab iga inimene isiklikult vastutavaks ja teadmiste läbi võimeliseks, et kujundada omaenda loodusliku keskkonda ja osaleda isemajandatavate inimasulate rajamises. Nii väheneks ühiskonna sõltuvus tööstuslikust tootmisest, mis hävitab toodete mitmekesisust ja saastega ka Maa ökosüsteeme. Aastate jooksul on permakultuur arenenud disainilahenduste süsteemideks, filosoofiaks ja elustiliks. Permakultuuri eetika saaks võtta kokku järgmiselt: tunnistamine, et Maa on elu allikaks. Maa eksisteeriks edasi ilma inimesteta, kuid inimesed ilma Maata ei eksisteeriks.toetades teineteist ja aidates muutumisel, et elada kahjustamata planeeti ja ennast.

Maa piiratud ressursside kasutamine viisil, mis on õiglane ja mõistlik.

Kaasaegse permakultuuri üks põhiküsimusi on toidu säästev tootmine, et vabaneda monikultuuridel põhinevast suurpõllumajandusest ning isikuparatust toidutööstusest. Suurtööstused kasutavad tehnoloogiaid, mis töötavad fossiilsete kütuste baasil (bensiin, diisel, maagaas). Intensiivkasvandused on spetsialiseerunud kõrgele saagikusele ja ühe põllukultuuri kasvatamisele. Permakultuur paneb rõhuasetuse mitmekesisusele ja võimalikult väikesele energiakasutusele.

Olemuselt on permakultuur laiahaardeline kavandamise süsteem, et inimese elukeskkond oleks terviklik ja inimese vajadusi rahuldav.

Permakultuuri parke ja -aedu rajatakse teadvustades ökosüstemis toimivad seoseid. Puu saab päikeselt energiat, et hakata õitsema. Mesilane tolmeldab õisi, mille tagajärjel tekivad puule viljad. Lind sööb vilju ja hirv sööb lehti. Linnu väljaheites olev seeme satub mulda ja sellest kasvab uus puu, mis annab hirvele tuule eest varju ja linnule koha, kuhu pesa ehitada. Puulehed kukuvad sügisel maha ja mädanevad, pakkudes toitu väikestele putukatele ja seentele. Selline keeruline võrgustik võimaldab erinevatel taime- de- ja loomaliikidel püsima jääda, anides neile toitu ja peavarju. Iga väikene olend selles ökosüsteemis mängib olulist rolli ja nad on omavahel keerukates seostes.

Permakultuur hindab ökosüsteemi tootlikkust ja tõhusust, kasutades taastuvaid energiaallikaid. Paljudel juhtudel tuleb aia või maaala parendamiseks nö investeerida esialgu suur hulk energiat, et muuta see soovitud suunas isearenevaks ja saakiandvaks. Nõnda sisaldab permakultuur ka majanduslikku mõõdet.

Hiina vanasõna ütleb, et tuhat miili teekonda algab jalatalla alt, sarnaselt tuleks permakultuurilisi muudatusi majapidamistes alustada aegsasti, tasa ja targu, väikestest ning aeglaselt arenevate süsteemide loomisega.

Lisalugemiseks soovitaks inglisekeelset kodulehekülge www.permacultureprinciples.com

Pestitsiidivaba toit ja tervem tulevik

SIRLI PEHME
EERi Tartu piirkonna juhatuse liige

Rääkides toiduohutusest, arvatakse tihti, et kõik, mis on kauplustes müügil, on meile täiesti ohutu ja tervislik, sest seda on rangelt kontrollitud. Kõik kaupluses müüdavad kaubapartiid ei ole aga ohtude osas analüüsitud, samuti ei osata ette näha erinevate kemikaalide koosmõjusid, pikaajalisi mõjusid, erineva tundlikkusega tarbijagruppide reaktsioone jne.

Igal aastal kasutatakse Euroopas umbes 200 000 tonni pestitsiide ehk sünteetilisi taimekaitsevahendeid, mille ülesandeks on hävitada umbrohtu, kahjureid ja haigusi. Erinevaid pestitsiide on Euroliidus registreeritud ligi 1100.

Eelmise aasta lõpus ilmnes, et Euroopa Komisjoni andmetel on meie toit rekordiliselt kõrge kemikaalijääkide sisaldusega. Raport võttis kokku 2006. aastal müüdud toidu pestitsiidijääkide seire andmed liikmesriikides. Võetud proovidest 49% sisaldasid pestitsiidijääke, 4,7% sisaldasid jääke üle kehtestatud piirnormi. Üldse leiti Euroopas müüdavast toidust 354 erineva toimeaine jääki.

Enim jääke sisaldavateks viljadeks on läbi aastate olnud tsitruselised ja viinamarjad. 2008. aastal erinevate keskkonnaorganisatsioonide poolt Euroopa supermarketites läbiviidud uuring näitas, et 124 võetud viinamarjaproovist sisaldas 99% pestitsiidijääke. Keskmine jääkide arv proovi kohta oli lausa 6,5 ning 20% proovidest sisaldas kümmet või enamat kemikaalijääki.

Täiesti selge on, et kui mitu erinevat pestitsiidi, mis on üksikuna arvestades küll kehtestatud normi piires, kokku segada, ei pruugi tulemus olla enam tervislik.

Täiesti selge on, et kui mitu erinevat pestitsiidi, mis on üksikuna arvestades küll kehtestatud normi piires, kokku segada, ei pruugi tulemus olla enam tervislik. Praegune riskihindamine võtab arvesse ainult üksikute kemikaalide individuaalset mõju, ei arvestata erinevate pestitsiiidide võimalikku koosmõju. Üksiku toimeaine kasutamine ühe kultuuri kasvatamisel on aga pigem erand kui norm. Joonisel 1 on näha, kuidas on aastate jooksul pidevalt kasvanud seire käigus leitavate mitme erineva jäägiga proovide arv. Joonis 2 annab ülevaate maksimaalse jääkide arvuga proovidest, kus 2006. aastal on ühest proovist leitud koguni 29 erinevat toimeainet.

Ühesugustele normidele vastavat toitu tarbivad nii terved täiskasvanud, lapsed, lapseootel naised kui erinevate tervisehädadega inimesed. Rangemad normatiivid on kehtestatud ainult valmis beebitoitudele, kuid kõik beebid ei söö purgitoitu. Samuti on lapsed oluliselt haavatavamad ka pärast beebiea lõppu, sest saavad toiduga palju rohkem pestitsiidijääke oma kehakaalu iga kilogrammi kohta.

Käesoleva aasta jaanuaris hääletati suuresti Roheliste eestvedamisel Europarlamendis ohtlikumate pestitsiiidide keelustamise poolt. Nendeks on kantserogeense, mutageense, reproduktiivtoksilise toimega või endokriinset süsteemi mõjutavad ning püsivad, bioakumuleeruvad ja toksilised põllumajanduskemikaalid.

Mitmed Euroopa supermarketid on juba ise samme ette võtmas ohutuma toidu pakkumiseks. Näiteks kaubaketil „Marks and Spencer" on olemas enda „must nimekiri" pestitsiididest, mille sisaldusega toidukaupa nad müügile ei võta. Ka mitmed teised edasimüüjad üritavad välistada ohtlikumaid pestitsiide toidus või kehtestavad enda müüdavale kaubale jääkide osas kehtivast rangemad piirnormid.

Oleme osa Euroopast ning meie poelettidel on enamus müüdavast kaubast tihtipeale pärit väljastpoolt Eestit. Seega on Euroopa toiduohutuse küsimused kahtlemata olulised ja kaasarääkimist vajavad. Seda enam, et paljud liikmesriigid juba astuvad vastavaid samme, vähendamaks toidust tulenevaid ohte. Seda nii riiklikul kui erasektori tasandil.

Selle loo mõte ei ole hirmu tekitamine, vaid üleskutse mõelda sellele, kuidas tagada ohutu toit ning tervem tulevik. Tervemõistuslik oleks kasutada enam ettevaatusprintsiipi, kui mõjude osas puudub kindel teave ning panustada enam riskide hindamise ning vähendamise alastesse teadusuuringutesse. Tuleks piirata pestitsiiidide kasutamist, mille analüüsimiseks ei ole laboritel võimekust. Avalikkuse teavitamine pestitsiidijääkide sisaldusest toidus ning riskide vähendamise võimalustest tuleb viia paremale tasemele. Samal ajal peame otsima ohutumaid alternatiive, edendama keskkonnaja tervisesõbralikumat põllumajandust ning kaasama senisest enam laiemat avalikkust otsustusprotsessi. Toit on ju meie kõigi jaoks oluline teema.

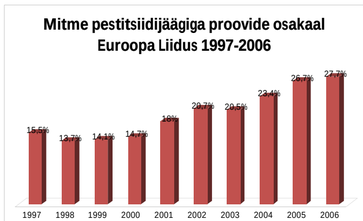

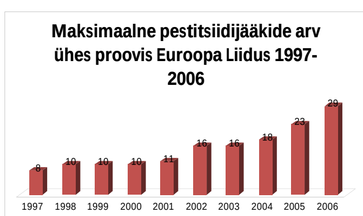

Suure Sula tulek

MART JÜSSI
ökoloog, Riigikogu EER fraktsiooni liige, keskkonnakomisjoni aseesimees

Kalendris on kevadeleht juba ammu keeratud, kuid põldudel püsib ikka veel paks lumevaip. Kuldnokad konutavad puu otsas ja arutavad vaiksel vidinal, kas jääda siia külmetama või lennata hoopis tagasi lõunamaapäikese ja palmipuude juurde. Inimesed on hakanud kevade kehtivuses kahtlema, ei tea, kas sel aastal tulebki? Tuleb, tuleb, ikka on tulnud.

Hüljeste kõhu alt sulab jää.

2x Reuters/SCANPIX

Mäletan omast käest paarikümne aasta taguseid kevadtalvi, kus märtsikuu viimastel päevadel võtsime sõpradega ette retki Liivi lahe jääväljadele, autod sõitsid ümber Abruka saare, aga sellegipoolest olid peagi põllud lilli ja liblikaid täis ning linnud laulsid end hingetuks.

Täna võib tunduda küll veider, kuid ühe kevade hiline tulek teeb meid ehk tusasemaks kui tänapäeva talvede tavatu soojus. Märtsikuus kevadet oodates ununeb tõik, et viimased paar kümnendit on olnud suusarajale asja vaid mõnel talvel ning meri on enamasti olnud jääs väid viivu. Maailma looduses on üldise soojenemise märgid juba kõikjal mõõdetavad – sajandeid piltidel kujutatud kõrgmägede lumised liustikud on järk-järgult taandunud, kohati ei ole võimalik enam endisi orge ära tunda ning mitmed mäestikuriigid peavad oma endised, lumele ja jääle kokku lepitud piirid ümber joonistama. Vaidlustes kliimamuutuste üle jääb juhuslikkusega põhjendajatele aina vähem sõnakaalu ning ka kõige enesekindlamad kahtlejad on tunnistamas, et meie planeet on palavikus. Vaielda saab muidugi edasi, kel jaksu, selle üle, et kui suur tõpselt on inimese panus sellesse muutusesse, kuid need vaidlused ei tee muutusi olematuks. Isegi usk peagi taastulevasse jahenemisse ei ole piisavaks toeks tänase tegelikkuse eiramisel. Muutused, mida ilmastiku soojenemine meile toob, on vähemasti kirjutatud ajaloos enneolematud ja nende muutuste kiirus palju suurem sellest, mis lubaks loodusel uutes tingimustes kohaneda ja ellu jääda.

Vaidlustes kliimamuutuste üle jääb juhuslikkusega põhjendajatele aina vähem sõnakaalu ning ka kõige enesekindlamad kahtlejad on tunnistamas, et meie planeet on palavikus.

Kliima määrab ära maakera elukõlbuliku osa piirid. Nende alade arv on täna lõplik, sest planeete, kus elu kihab, on seni teada vaid üks ning sellegi suurus tajutavas ajas enam ei suurene. Nii võib öelda, et meil on iga elusa olese kohta üks lapike maad, kus looduslikud tingimused on elamiseks soodsad. Neid lappe peame omavahel jagama ja ümber jagama vastavalt sellele, kui palju on soovijaid ning kes oleluseõõtluses vastupidavamana peale jääb. Kui keegi tuleb juurde, peab keegi lahkuma, nii lihtne see ongi.

Kui ilmastik läheb soojemaks, ahenevad oluliselt eluks sobiva oaasi piirid. Lõuna pool suureneb vee auramine ja vähenevad sademed, viljakat mullapinda niisutades kasutatakse viitoidutootmise piirkonnaks ja looduslikult liigirikas. Uputus võtab ka sealt palju väärtuslikke maa-alasid. Nii, et vett peab olema parajalt, et saaksime edasi elada oma tänastes elukõlbliku keskkonna piirides.

Mis meil sest!? Täna siin ju ruumi laialt, mets ja võsa ümberringi, kes see siia sääskede kätte ikka tahab tulla! Aga siiski - veepuudus ajab inimese ja looduse liikvele. Ikka sinna kus eluks vajalikku vedelikku veel saada on või kus muud eluks soodsad tingimused olemas. Kes ei saa või ei oska oma tänasest kodukohast lahkuda, sureb lihtsalt välja. Kliimapõgenikud, olgu siis oleste või inimeste näol on aladele, kuhu nad tungivad, suureks koormaks. Viimase palukese järgi küünitavad miljonid käed, nokad, kihvad ja tundlad ning olelusvõitlus võtab enneolematuid vorme. Lisaks nähtavatele ohtudele imbuvad talvede pehmenedes meie aladele ka paljud haigustekitajad ja kahjurid, kellele talvepakased on seni olnud kindlaks levikutõkkeks. Täna on juba näha enneolematuid putukakahjusid Põhja-Ameerika metsades. Meiegi põldude ja metsade tervis sõltub oluliselt sellest, kui sügavalt pinnas talvel läbi külmub.

Külmunud maa mõjutab meid ka teisiti. Meist põhjapool on igikelts seni teede, majade ja torujuhtmete all pinnast kindlana hoidnud ja võimaldanud polaaralade maavarasid puurida, kaevandada ja vedada. Hiljuti on selle tuhandeid aastaid külmunud maa läbisulamine muutnud läbimatuks paljud Siberi ja Alaska teed ning teinud energiamajanduses oluliste puutornide, torujuhtmete ja ka linnade püsimajäämise kaheldavaks. Kütuste ja maavarade hankimise teeb selline muutus senisest raskemaks suurendades veelgi nõudlust ja puudust.

Kui ilmastik läheb soojemaks, ahenevad oluliselt eluks sobiva oaasi piirid.

Kinnisilmi võib loota, et soojade tulek toob meie randadesse palmipuud ja seni Vahemere ääres suvesid nautinud puhkajate hordid. Selline turismikataloogi kaanepilt võib olla aga pigem unenägu kui tegelikkus – keskmine soojenemine, toimudes talvepakase arvelt ei pruugi suvesid oluliselt soojendada ja päikeselise rannailma asemele võib astuda ka vilu ja vihmane kevad-sügis mantlit eeldav hooaeg.

Inimese panus, kui iganes väike ta ka poleks, kliimamuutuste protsessi on ikka liiga suur, sest see panus tuleneb valdavalt hoolimatust ümberkäimisest oma elukeskkonnaga.

Inimese panus, kui iganes väike ta ka poleks, sellesse protsessi on ikka liiga suur, sest see panus tuleneb valdavalt hoolimatust ümberkäimisest oma elukeskkonnaga. Võtame rohkem, kui maakera suudab meie hüvanguks toota ja see liig kihutab Suurt Sula vaid takka, sest nii metsade pindala hoogne vähendamine kui ka fossiilkütuste põletamine on looduse tasakaalu häirivad tegurid. Tarbime täna juba pooleteise maakera tootmisvõime jagu, planeete, kus elu avastatud on ikka samas vaid üks. Kohati, Aasias ja Aafrikas võetakse looduselt mõõdukalt, säästlikult, kuid meie elustiil eeldab kohati suisa kaheksa maakera taastootmisvõimsust, et püsima jääda.

Sellises olukorras on minu arvates kohatu arutada selle üle, kas meil on õigus elada sama hästi kui taanlastel või on hiinlastel ka õigus elada sama hästi kui meil. See ei ole üldse õiguse vaid vastutuse küsimus. Oodata, et meie olukord vanamoodi jätkates aina paremaks läheb, on selgelt kohatu. Kohane on võtta samme ja sammukesi selles suunas, et elu hoidvat maad jääks võimalikult palju alles. Igaühe võimuses on üle vaadata oma tegelikud võimalused ja vajadused. Ahnitsemise asemel peab leidma võimalusi olemasolevad varud ja varad viisil, mis võimaldaks eestlastel, taanlastel ja hiinlastel koos paljude, täna kliimamuutuse ees känguvate liikidega siiski ühel oksal istuda. Tuleb võtta väiksem saag selle oksa saagimiseks.

Uljas ütlus, et pärast mind tulgu või veeuputus on tänases muutuvas maailmas saamas oma saatuslikku sisu. On aeg mõelda, kas oskame ujuda.

Tule ja vali Rohelised Euroopa Parlamenti!

Rohelised pakuvad lahendusi, mis on tulevikku suunatud ning tagavad nii kvaliteetse elukeskkonna kui majanduse jätkusuutlikkuse. Tänastes finantsraskustes tasub toetada Rohelisi - nad on harjunud tegutsema säästlikult ja säästvalt, üle-euroopalises koostöös. Planeedi ja inimeste arvelt võlgu elamise aeg on möödas. Uus, roheline majandus on möödapääsmatu. Tule kindlasti 7. juunil 2009 Euroopa Parlamendi valimistele. Tule ja eelista Rohelisi.

1.

Marek Strandberg
Erakond Eestimaa Rohelised üks asutajatest ja esimene eestkõneleja, Riigikogu liige. Paljudes ülikoolides loenguid pidav ja praktiseeriv teadlane, peamisteks huvideks materjaliteadus ja ökotehnoloogiad. Kogus 2004.a. Euroopa Parlamendi valimistel rohelise üksikkandidaadina 5372 häält ehk 2,3%.

2.

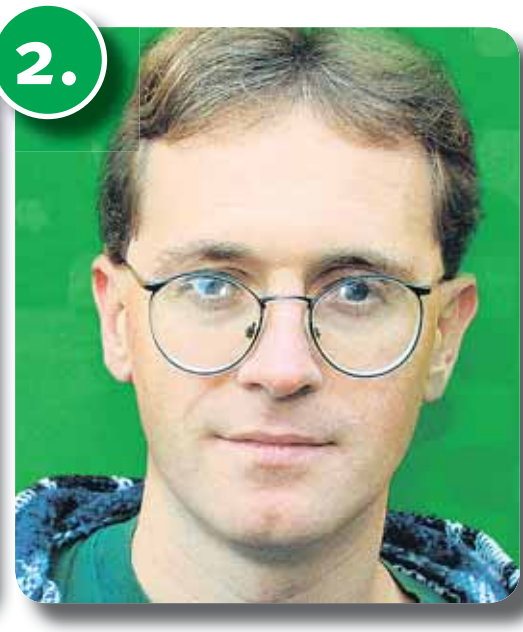

Peep Mardiste
Erakond Eestimaa Rohelised Tartu piirkonna juht. Brüsseli telgitaguste tundja, avaldas juba 1994 esimese eestikeelse raamatu Euroopa Liidust ning töötas äsja poolteist aastat nõunikuna Euroopa Parlamendis. Keskkonnakaitse ja kodanikuühiskonna aktivist, keskkonnakaitse doktorant ja arengukoostöö lektor Tartu Ülikoolis.

3.

Valdur Lahtvee
EERi välissuhete eestkõneleja, Riigikogu liige ja fraktsiooni juht. Metsainsener, keskkonnakaitses tegutsenud riigiametis, ettevõtluses, konsultandina ja keskkonnakaitseühenduste liikmena juba 30 aastat. Koordineerinud Keskkonnaministeeriumis EL keskkonnaseadustiku ülevõtmist 1998-2000. Endine Eesti Kongressi liige, Valgetähe V klassi teene-temärgi ja Hispaania Teeneteordu komandöritähe kavaler.

4.

Ruth Tammeorg
Erakond Eestimaa Rohelised naiskogu käimalükkaja. Matemaatikuharidusega raamatukogutöötaja, koordineerinud aastast 2000 Tartus Euroopa Liidu infokeskuste tegevust ja töötab hetkel Eurodokumentatsiooni Keskuse juhatajana. Läbi viinud Euroopa Liidu ametlike dokumentide alaseid koolitusi. Tervislike eluviiside edendaja ja tervisliku toidu propageerija. Eesti Rohelise Liikumise, Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu ja Eesti Karskusliidu AVE liige.

5.

Mikk Sarv
Erakond Eestimaa Rohelised juhatuse liige ja kogukonna eestkõneleja. Eesti maaelu aktivist, koolitaja ja õuesõppe eestvedaja. Eesti külade ja väikelinnade liikumise Kodukant asutaja ja president aastatel 1997-1999. Töötanud 1990-2001 Rapla Maavalitsuses asemaavanema ja arendusnõunikuna, tegutsenud erinevate teatrite muusikaala juhatajana, kirjutanud filmimuusikat loodusfilmidele.

6.

Sirli Pehme
Erakond Eestimaa Rohelised Tartu piirkonna juhatuse liige. Loodusteaduse magister, Eesti Maaülikooli mahekeskuse juhataja, mahepõllumajanduse ja keskkonnakaitse spetsialist.

7.

Agu Kivimägi
Rohelise erakonna algatusgrupi (REAG) ja Erakond Eestimaa Rohelised asutajaliige. On olnud ID-kaardi sünni juures, tegelenud aastaid erinevates ametites e-riigi rakenduste ja registrite arendamisega. 1990ndail mitmete riigiettevõtete nõukogu liige, täna Eesti Päevalehe nõukogus.

8.

Maret Merisaar
Erakond Eestimaa Rohelised üks asutajaid, Riigikogu liige. Aastaid veekogude, eriti Läänemere seisundi uurimisega tegelenud bioloog. Saanud Euroopa Liidu poliitikate praktilise kogemuse, koordineerides uute liikmesriikide keskkonnaorganisatsioonide kaasamist liitumisläbirääkimistesse.

9.

Ahto Oja
Erakond Eestimaa Rohelised juhatuse liige. Pikaajalise rahvusvahelise kogemusega keskkonna-, arengu ja säästva ühiskonna koolitaja ja konsultant. Löönud kaasa paljude strateegiate ja arengukavade koostamisel, koostanud ja toimetanud säästva arengu ja keskkonnaeetika teemalisi käsiraamatuid. Uurinud mahetootmise, bioenergia ja energiasäästu arendamise võimalusi Eestis, sh näiteks biogaasi kasutamise võimalusi linnatranspordis. Kohaliku arengu eestvedaja, Ääsmäe külavanem Harjumaal.

10.

Tõnu Trubetsky
Tuntud muusik, kirjanik ja filmirezhissöör, Rohelise erakonna liige 2007. aastast. Eesti punkliikumise legend ja andekas laulukirjutaja, The Flowers of Romance ning staazikaima pidevalt tegutsenud rockbändi Vennaskond laulja. Trubetskoide vürstisuguvõsa järeltulija.

11.

Toomas Trapido
Riigikogu rahanduskomisjoni liige. Juhtinud pikka aega Eestimaa Looduse Fondi, käivitanud Rohelise Värava uudisteagentuuri. Rohelise kontori, avatud ruumi metoodika, kogukonnaliikumise ja ökokogukondade liikumise üks eestvedajaid Eestis.

12.

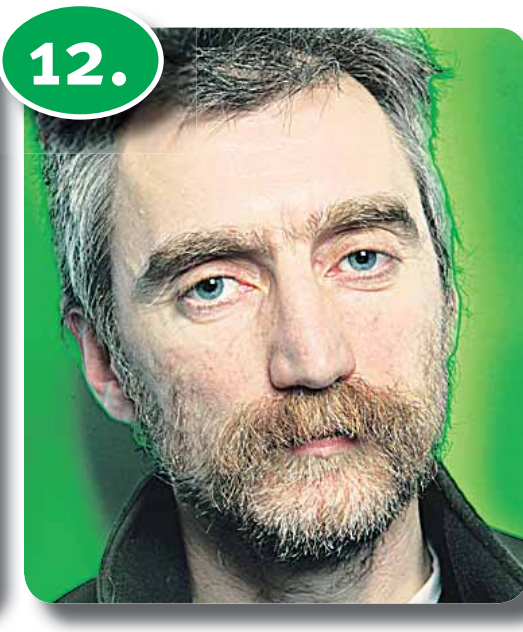

Aleksei Lotman
Riigikogu liige, maaelu komisjoni aseesimees ja Euroopa Liidu asjade komisjoni liige. Kuulunud ka Eesti Kongressi ning Tartu linnavolikokku. Elupõline looduskaitsja ning pärandkoosluste, loodussäästliku regionaalarengu ja kultuurilise mitmekesisuse eestkõneleja. Keskendunud ka inimõiguste kaitsele, juhtides Riigikogus Tiibeti toetusrühma ning osaledes Birma ja Kuuba demokraatia toetusrühmades.